

Tilburg University

Hoe schadevergoeding kan leiden tot gevoelens van erkenning en gerechtigheid

Mulder, J.D.W.E.

Published in:
Nederlands Juristenblad

Publication date:
2010

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Mulder, J. D. W. E. (2010). Hoe schadevergoeding kan leiden tot gevoelens van erkenning en gerechtigheid: Lessen uit de praktijk van het Schadefonds Gewelddsmisdrijven. *Nederlands Juristenblad*, 84(5), 293-296.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Hoe schadevergoeding kan leiden tot gevoelens van erkenning en gerechtigheid

Lessen uit de praktijk van het Schadefonds Geweldsmisdrijven

José Mulder¹

HET WETSVORSTEL AFFECTIESCHADE ROEPT DE VRAAG OP OF HET MOGELIJK IS OM MET GELD IN DE EMOTIONELE BEHOEFTE TE VOORZIEN VAN PERSONEN DIE EEN AFFECTIEF VERLIES HEBBEN GELEDEN. ONDERZOEK ONDER SLACHTOFFERS DIE EEN UITKERING VAN HET SCHADEFONDS GEWELDSMISDRIVEN HEBBEN ONTVANGEN, LEERT DAT DAT ZO IS. ERKENNING EN GENOEGDOENING ZIJN DAARBIJ BELANGRIJKER DAN DE HOOGTE VAN DE VERGOEDING.

Er is de laatste jaren steeds meer aandacht voor de emotionele kant van letselszaken en de behoeften van slachtoffers en hun naasten. Het wetsvoorstel Affectieschade, dat nu ter goedkeuring in de Eerste Kamer ligt, illustreert dit: het is speciaal bedoeld om naasten en nabestaanden erkenning en genoegdoening te geven.² Voorgesteld wordt om naasten en nabestaanden een bedrag van € 10 000 toe te kennen ter compensatie van het leed en verdriet dat zij ervaren indien een geliefde ernstig gewond raakt of komt te overlijden.³

De aanpak die het wetsvoorstel Affectieschade voorstaat, roept de vraag op of het mogelijk is om met een geldbedrag te voldoen in de emotionele behoeften van personen die zware emotionele verliezen hebben geleden, en zo ja hoe hoog zo'n bedrag zou moeten zijn. Recent onderzoek laat zien dat naasten en nabestaanden verwachten dat een vergoeding voor affectieschade een positieve emotionele bijdrage zal leveren (Akkermans et al., 2008, p. 2). Maar hoe zeker is het dat geld zo'n symbolische functie heeft?

Dus hoewel er jaarlijks in tal van zaken geld wordt toegekend ter compensatie van materiële en emotionele schade, is het onduidelijk of zo'n vergoeding simpelweg

een transactie is die het vermogen vergroot of dat het bepaalde emotionele behoeften vervult. Met het oog hierop is begin dit jaar onderzoek verricht naar de vergoeding die het Schadefonds Geweldsmisdrijven uitkeert aan slachtoffers van geweldsmisdrijven (zie Mulder, 2009).

Dit artikel doet verslag van de uitkomsten van dit onderzoek en legt uit welke lessen eruit getrokken kunnen worden met betrekking tot het wetsvoorstel Affectieschade.

Auteur

1. Mr. drs. J.D.W.E. Mulder is econoom en werkzaam als promovenda bij het International Victimology Institute Tilburg (Intervict) en verbonden aan het Tilburg Law and Economics Center (TILEC). Ze is Ben Vollaard, Arno Akkermans, Eric van Damme, Marc Groenhuijsen en Liesbeth Hulst dankbaar voor hun input en commentaar.

Noten

2. Informatie over het wetsvoorstel en de behandeling ervan, kunt u terugvinden onder nummer 28 781 op www.eerste-kamer.nl.
3. Over de precieze hoogte van de vergoeding wordt overigens nog overlegd. Zie voetnoot 2.

© Ikon Images/Corbis

Schadevergoeding na geweld

Slachtoffers van geweldsmisdrijven die niet (volledig) gecompenseerd worden door de dader of via een verzekering, kunnen terecht bij het Schadefonds Geweldsmisdrijven. Dit overheidsfonds biedt slachtoffers van onder andere straatroof, verkrachting en huiselijk geweld die ernstig letsel hebben opgelopen, een financiële tegemoetkoming. Zo keert het Schadefonds in geval van materiële schade een vergoeding uit tot maximaal € 22 700, en kent het immateriële vergoedingen (smartengeld) toe variërend van € 550 tot € 9100.⁴

Tevreden met smartengeld?⁵

Ieder direct slachtoffer dat een aanvraag doet bij het Schadefonds Geweldsmisdrijven en wiens aanvraag wordt goedgekeurd, krijgt een immateriële vergoeding toegekend.⁶ In 2008 lag deze vergoeding gemiddeld op € 2185. Het Schadefonds keert daarmee per slachtoffer

Voor de mate van tevredenheid maakt het niet uit hoeveel smartengeld is toegewezen of hoe hoog het inkomen van het slachtoffer is

aanzienlijk minder smartengeld uit dan het bedrag van € 10 000 waarover gesproken wordt in het kader van het wetsvoorstel Affectieschade.⁷ Niettemin zijn slachtoffers van geweldsmisdrijven in grote mate tevreden over de immateriële vergoeding die zij ontvangen. Zo zijn drie van de vier slachtoffers enigszins tot zeer tevreden, en is slechts 14% ontevreden.

Opvallend daarbij is dat het voor de mate van tevredenheid niet uitmaakt hoeveel smartengeld is toegewezen of hoe hoog het inkomen van het slachtoffer is. Het blijkt juist dat tevredenheid samenhangt met de verwachtingen die een slachtoffer heeft. Zo zijn het degenen van wie de verwachtingen lager of gelijk zijn aan de werkelijke (totale) vergoeding, die tevreden zijn. Slachtoffers die dachten meer te krijgen, zijn ontevreden (in Tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de verbanden die er wel en niet zijn). Overigens ontvangt maar liefst één op de drie slachtoffers meer geld (in totaal) dan ze verwacht hadden te krijgen: kennelijk verwacht men geen gouden bergen als er een aanvraag wordt gedaan.

Daarnaast blijkt het belangrijk voor de tevredenheid over smartengeld dat slachtoffers voldoende op de hoogte worden gehouden van de vorderingen in hun zaak en dat er rekening wordt gehouden met de specifieke omstandigheden van hun zaak. Als dat gebeurt, is de kans dat men tevreden is namelijk veel groter: onder slachtoffers die aangeven dat er voldoende rekening is gehouden met de specifieke omstandigheden van hun zaak bevinden zich 51% meer tevreden personen dan in de groep die zegt dat er onvoldoende rekening is gehouden met de omstandigheden. Een andere belangrijke factor is een eerlijke afhandeling van de zaak. Zo zijn degenen die van mening zijn dat het er niet eerlijk aan toe is gegaan, significant vaker ontevreden dan de personen die wel denken dat de afhandeling eerlijk is verlopen (zie Tabel 1).

Tabel 1: Factoren die wel/geen verband houden met tevredenheid over smartengeld⁸

Geen statistisch verband	Wel een statistisch verband
Hoogte immateriële vergoeding	Mate waarin totale vergoeding overeenkomt met wat men verwachtte te krijgen
Het soort misdrijf	Op de hoogte zijn gehouden van vorderingen in de zaak
Besteedbaar inkomen	Rekening gehouden met specifieke omstandigheden van de zaak
Snelheid van afhandeling	Is de zaak eerlijk afgehandeld?
Mate waarin stress werd ervaren tijdens afhandeling	
De hoogte van de totale vergoeding	
Geslacht	

Tabel 2: Verband tussen externe factoren en erkenning, gerechtigheid en lijden verlicht (X = er is *geen* statistisch verband, + = er is wel sprake van een statistisch verband)¹¹

	Erkenning	Gerechtigheid	Lijden verlicht
Hoogte immateriële vergoeding	X	X	X
Het soort misdrijf	+	X	X
Besteedbaar inkomen	X	X	X
Snelheid van afhandeling	X	X	X
Mate waarin stress werd ervaren tijdens afhandeling	X	X	X
De hoogte van de totale vergoeding	X	X	X
Tevredenheid over immateriële vergoeding	X	X	X
Geslacht	X	+	X
Mate waarin totale vergoeding overeenkomt met wat men verwachtte te krijgen	X	X	+
Op de hoogte zijn gehouden van vorderingen in de zaak	X	X	+
Rekening gehouden met specifieke omstandigheden van de zaak	X	+	+
Is de zaak eerlijk afgehandeld?	X	X	+

Symbolische waarde van financiële vergoeding

Hoewel het Schadefonds Geweldsmisdrijven niets anders doet dan het toekennen van financiële vergoedingen, is voor meer dan de helft van de slachtoffers het krijgen van een vergoeding niet de belangrijkste reden om een aanvraag bij dit fonds te doen. Zo geeft een aanzienlijk deel van de slachtoffers aan vanwege emotionele redenen, zoals het krijgen van erkenning, een aanvraag te hebben gedaan. Maar leidt een vergoeding wel tot gevoelens zoals erkenning?

Om dit te toetsen, is slachtoffers een aantal stellingen voorgelegd.⁹ Hieruit blijkt dat vier van de vijf slachtoffers van mening is dat de vergoeding van het Schadefonds ervoor zorgt dat zij zich als slachtoffer erkend voelen. Ook stelt een even grote groep dat het krijgen van een vergoeding voor hen een vorm van gerechtigheid is. Dit duidt erop dat het inderdaad mogelijk is om de doelen van het wetsvoorstel Affectieschade te behalen.¹⁰ Maar er is meer. Bijna twee derde van de slachtoffers zegt namelijk dat hun pijn verminderd is/hun lijden verlicht is door de compensatie die ze ontvangen hebben. Een *financiële* vergoeding lijkt met andere woorden werkelijk een positief effect te hebben op de *emotionele* situatie van personen die zware emotionele verliezen hebben geleden.

Belangrijk om te weten is waar het wel of niet ervaren van deze effecten mee samenhangt. Is het de hoogte van het bedrag of zijn hier ook procedurele zaken van belang? Wel, dat laatste blijkt het geval. Zoals uit

Tabel 2 kan worden afgeleid, geven statistische analyses aan dat zowel erkenning als gerechtigheid, net als het verlichten van het lijden, niet samenhangen met factoren als de hoogte van de (totale) vergoeding, de zwaarte van het misdrijf of het inkomen. Erkenning houdt alleen verband met het soort misdrijf (slachtoffers van zware geweldsmisdrijven voelen zich minder erkend dan slachtoffers van lichtere misdrijven) en gerechtigheid hangt samen met het geslacht van het slachtoffer (significant meer mannen dan vrouwen ervaren de vergoeding als een vorm van gerechtigheid), en of er rekening is gehouden met de specifieke omstandigheden van een zaak. Dit laatste verband zien we ook bij het verlichten van lijden. Of het lijden verlicht is kent zelfs precies dezelfde verwachtings- en procesmatige verbanden als tevredenheid over de ontvangen immateriële vergoeding (vergelijk Tabel 1 en 2). Zo zijn er in de groep personen die zegt dat de afhandeling van hun aanvraag door het Schadefonds eerlijk is verlopen, een derde meer mensen van wie het lijden verlicht is, dan in de groep die vindt dat de afhandeling oneerlijk is verlopen.

Deze analyses leiden tot de conclusie dat het inderdaad mogelijk is om tegemoet te komen aan de emotionele behoeften van slachtoffers en hun naasten door middel van een financiële vergoeding. Het gaat daarbij niet om de hoogte van de vergoeding, maar om de manier waarop het bedrag wordt toegekend en uitgereikt. Dit bevestigt dat schadevergoeding geen doel op zich is, maar slechts een *middel* ter voldoening van emotionele behoeften (Akkermans et al., 2008, p. 73).

Noten

4. Zie www.schadefonds.nl voor verdere informatie over het fonds en de voorwaarden om in aanmerking te komen voor een materiële en/of immateriële tegemoetkoming.
5. De uitkomsten die in de deze en komende paragrafen genoemd worden, zijn terug te vinden in Mulder, 2009.

6. Uitzonderingen daargelaten. Zie voetnoot 4.

7. Opgemerkt dient te worden dat het Schadefonds uit de algemene middelen wordt gefinancierd en dat affectieschade in de meeste gevallen door de dader vergoed zal worden (of diens verzekering). In geval van een geweldsmisdrijf kan het overigens wel zo zijn dat het Schadefonds

de affectieschade vergoedt (zie voor meer informatie hierover het wetsvoorstel).

8. Nadere statistische gegevens kunnen worden opgevraagd bij de auteur.

9. Opgemerkt dient te worden dat er bij de stellingen gerefereerd is aan 'de vergoeding' van het Schadefonds en dat 52% van de slachtoffers zowel een immateriële als een materiële vergoeding

heeft gekregen. De stellingen zijn met andere woorden niet van toepassing op smartengeld alleen. Niettemin geven de resultaten weer wat het ontvangen van geld voor mensen betekent.

10. Ervan uitgaande dat gerechtigheid en voldoening soortgelijke begrippen zijn.

11. Zie voetnoot 7.

Conclusie

Recent onderzoek onder slachtoffers van geweldsmisdrijven levert het eerste bewijs dat geld een symbolische functie heeft: een financiële vergoeding van het Schadefonds Geweldsmisdrijven biedt slachtoffers gevoelens van erkenning en gerechtigheid en zorgt bovendien dat hun lijden verlicht wordt/hun pijn verzacht. Hoewel de bedragen die slachtoffers toegewezen krijgen relatief laag zijn, zijn slachtoffers in grote mate tevreden over het smartengeld dat ze krijgen. Het voordoen van de genoemde emotionele effecten, net als de tevredenheid over het smartengeld, is dan ook niet afhankelijk van de hoogte van de vergoeding, noch van het inkomen van het slachtoffer. Het zijn de verwachtingen die het slachtoffer heeft en de manier waarop de vergoeding wordt toegekend die verband houden met of het lijden verlicht wordt en of men tevreden is over de immateriële vergoeding.

Deze uitkomsten wijzen erop dat de doelen van erkenning en genoegdoening die gesteld worden voor het wetsvoorstel Affectieschade, behaald kunnen worden, mits

er voldoende aandacht zal zijn voor de manier waarop de vergoeding wordt vastgesteld en aangeboden.

Literatuurlijst

A.J. Akkermans, J.E. Hulst, E.A.M. Claassen, A. Boom, N.A. ten Elbers, K.A.P.C. Wees, D.J. van Bruinvels, *Slachtoffers en aansprakelijkheid. Een onderzoek naar behoeften, verwachtingen en ervaringen van slachtoffers en hun naasten met betrekking tot het civiele aansprakelijkheidsrecht. Deel II: affectieschade*, Amsterdam: Interfacultair samenwerkingsverband Gezondheid en Recht, Vrije Universiteit Amsterdam & WODC 2008.

J.D.W.E. Mulder, *Compensatie na geweld. Wie krijgen er een vergoeding van het Schadefonds Geweldsmisdrijven en wat zijn de effecten van zo'n financiële vergoeding*, Tilburg: Intervict 2009. Zie: www.tilburguniversity.nl/intervict/publications/archive/rapportschadefondsgeweldsmisdrijven.pdf. •